

Αναδιφώντας το χθες (294)

Ο Ειρηναίος Γαλανακίης ως ιστορική και κοινωνική προσωπικότητα, δέκα χρόνια μετά την εκδημία του (3)

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΑΔΑΚΗ*

Συνεχίζω και σήμερα με την ομιλία - προβολή που είχα κάνει στο Λύκειο Ελληνίδων Ρεθύμνου και στον Πολιτιστικό Σύλλογο Καλλεργιανών το 2013 για τον μακαριστό μητροπολίτη Κισιάμου Σελίνου Ειρηναίο Γαλανάκη. «...Στου Μπαμπαλή το Χάνι (σήμερα Άγιοι Πάντες) οικοδόμη-

σε, με χρήματα δικά του και των συμπαραστατών του, εκτός του μικρού ναού της Αγίας Σοφίας κι ένα μεγάλο κτηριακό συγκρότημα, για να στεγάσει σχολές χειροτεχνίας για τους νέους της επαρχίας. Εκεί πραγματοποιήθηκαν και τα δύο διεθνή συνέδρια για τον Αποκόρωνα.

της είχε την ανάπτυξη της επαρχίας μέσω της πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής.

Εκεί λειτούργησαν σχολές αγγειοπλαστικής, μελισσοκομίας, εναλλακτικού τουρισμού, αναστύλωσης παραδοσιακών κτισμάτων και άλλες και πραγματοποιήθηκαν τέσσερις εκθέσεις προβολής αποκορωνιώτικων προϊόντων. Εκεί ιδρύθηκαν και οι εταιρείες «Αποκόρωνα Αναπτυξιακή» και, η πιο γνωστή σε μας, «Εταιρεία Ανάπτυξης Αποκορώνου», η γνωστότερη ως ETANAΠ από την εμφιάλωση των νερών του Στύλου, που ως σκοπό

Εκεί, στην Αγία Σοφία, πραγματοποιείται μέχρι σήμερα οι μεγάλες παναποκρωνιώτικες συναντήσεις και εκδηλώσεις, εκεί κάθε χρόνο πραγματοποιείται εκδήλωση μνήμης για τον μακαριστό Ειρηναίο, εκεί είναι το κέντρο της «Βοήθειας στο Σπίτι», εκεί πραγματοποιούνται πολλές εκδόσεις και πνευματικές εκδηλώσεις και παράλληλα, χάρη στον Γιάννη Γαρεδάκη, πραγματοποιήθηκαν σημαντικά έργα ανακαίνισης και επέκτασης και στεγάζεται το Ινστιτούτο Επαρχιακού Τύπου, που με τα έσοδα από τα σεμινάρια του φαίνεται να εξασφαλίζεται οικονομικά η λειτουργία του συγκροτήματος.

Ο Ειρηναίος ήταν πάντα δίπλα στο ποιμνίο του, στις χαρές και στις λύπες του. Του άρεσε σε ιδιαίτερες στιγμές να τραγουδία κι σ' αυτό είναι, νομίζω, εμφανής η ομοιότητα με ένα άλλο μεγάλο Κρητικό, τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Έγραψε κάπου: «Τα ριζίτικα τραγούδια εκφράζουν τα αισθήματα ολόκληρου του Κρητικού λαού, ολόκληρης της Κρήτης. Είναι λογοτεχνικά μνημεία που συνδυάζουν το ηρωικό και λυρικό περιεχόμενο με την στιχουργική τεχνική... Έχουν τη σφραγίδα της κρητικής γνησιότητας γιατί ταυτίστηκαν με την αδούλωτη και ευαίσθητη ψυχή του ορεισίβιου κρητικού. Αργότερα συνεχίστηκε, και συνεχίζεται ως σήμερα η δημιουργία ριζιτικών τραγουδιών που εξυμνούν τη φύση, τις επαναστάσεις, τους ηρωισμούς, τη θρησκεία, την οικογένεια, τον έρωτα...»

Νεοριζιτικό τραγούδι
Παιδιά κι είναι να γίνερα του Καστελιού ο Δεσπότης
μουδέ σ'σι μέσος φαίνεται μουδέ σ'σι αναμειστές
μουδέ σ'σι μοναστήρα ν-του, Κάντανο και Καστέλλι,
να φάλλει το χερσοβούλο...

Θα μου επιτρέψετε εδώ να αναφέρω κάποια ιδιαίτερα σχετικά περιστατικά, προκειμένου να μπορέσετε μόνοι και μόνες να βγάλετε τα συμπεράσματά σας για το διαμέτρημα του ανθρώπου. Όπως γνωρίζετε η εκλογή του Ειρηναίου ως μητροπολίτη Γερμανίας εξελέγηθη -και ήταν- από το ποιμνίο του και τους Κρητικούς γενικότερα ως αποπομπή και εξορία. Οι Σελινιώτες δεν άργησαν τότε να σκαρώσουν το νεοριζιτικό τραγούδι που διαβάζουμε στην εικόνα δίπλα. Κι όταν με το καλό επαναπατρίστηκε, από την αγάπη και μόνο του ποιμνίου του, στις 1 Μαρτίου 1981, τον υποδέχτηκαν στην Κάντανο με τα δίστιχα:
Καλώς ήρθαν τα σύννεφα κι έφεραν τον αέρα
κι έφεραν τον Δεσπότη μας, μέσα στα δύο μας χέρια.

Κατασταλάξαν τα νερά, που 'τονε θολωμένα, γιατ' ο Μητροπολίτης μας, μας ήρθεν από τα ξένα. Σε μια παύση της ποιητικής υποδοχής ο Ειρηναίος απάντησε ευχαριστικά, πιάνοντας ένα πανάρχαιο ριζιτικό: Τη συντροφιά σας χαίρομαι την αξιοτιμημένη, την άζια και τη φρόνιμη και τη μηγεγντισμένη... εκμυστηρευόμενος ότι «Αγ' ότου έφυγα στη Γερμανία δεν εξανατραγουδήσα μέχρι σήμερα».

Ο ίδιος σε κάποιο βιβλίο του έγραψε: «Θυμάμαι πως ήμουν δεν ήμουν πέντε χρονών όταν βγήκε από μέσα μου η παρακάτω μαντινάδα:
Αχ! να μπορούσα τη καρδιά να κάνω μεζεδάκια για να χορτάσω τη φτωχού και τα ορφανά παιδάκια». Με το πρωτόλειο αυτό ξέσπασμα θα αφήσουμε την ποιητικότητα του ανδρός και θα περάσουμε στο «τάμα» του. Θα τον αφήσουμε εδώ, κι όπου αλλού μπορούμε, να μιλήσει ο ίδιος: «Όλο γνωρίζουμε τη σημασία που έχει για κάθε άνθρωπο το περιβάλλον των παιδικών μας χρόνων τόσο για το καλό όσο και για το κακό. Και εγώ μπορώ να επικαλεσθώ το παιδικό μου περιβάλλον για την πορεία μου στον Κοινωνικό Χριστιανισμό».

Συνειδητός πια και παρ' όλες τις αντίθετες παροτρύνσεις των διανοουμένων φίλων του, το έτος 1946 πραγματοποιήσε το τάμα του, στη Μονή Αγίας Τριάδας. Όμως παρέμεινε εφ' όρου ζωής κοινωνικός αγωνιστής, κοινωνικός χριστιανός, όπως το έλεγε, ονειρευόμενος και στρατευόμενος για έναν κόσμο δικαιοτέρo, ειρηνικότερο, ομορφότερο. Θα πρέπει εδώ ν' αναφέρω ότι όλοι, του πατέρα μου συμπεριλαμβανομένου, με τον οποίο συνηθίζαμε να περνούσαμε στο Γυμνάσιο Καστελιού, τον είχαν αποτρέψει όταν τους εκμυστηρεύτηκε τη σκέψη του να μονάσει. Ένας μάλιστα φίλος του δίσωψε την παρακάτω εκμυστήρευση του: «Ήταν πράγματι μια εξαιρετικά δύσκολη απόφαση. Η ψυχή μου ένιωθα ότι το ήθελε, αλλά υπήρχαν και πολλά άλλα... Οι γνωστοί και φίλοι και κυρίως οι συνάδελφοι στο Γυμνάσιο... Τι πιας να χαρμιάσεις τη ζωή σου, να γίνεις παπάς, μου έλεγαν. Είχα και τα προσωπικά μου... Κάποιος έρωτας; -Φυσικό ήταν για την ηλικία μου. Θυμούμαι και μια μαντινάδα που συνήθιζα να τραγουδώ: Νιώθω πως στην αγάπη μου δε γίνεται χατίρι γιατ' είν' ο αφέντης μου φτωχός και σένα νοικοκύρης».

Κι αλλού συμπληρώνει: «Μιλώντας γι' αυτά που έζησα στα πρώτα παιδικά μου χρόνια σχετικά με τη φιλανθρωπία, θα μπορούσα να πω ότι οι ζητιάνοι και οι ελεήμονες των παιδικών μου χρόνων υπήρξαν οι πρώτοι διδάσκαλοι κι χειραγωγοί στον Κοινωνικό Χριστιανισμό». Εκτός από τον όρο «Κοινωνικός Χριστιανισμός» χρησιμοποιήσε κι έναν άλλον αντίστοιχο, για να περιγράψει το όραμα και την αποστολή του: «Ιππότης του Σταυρού»: «Μου άρεσε αυτός ο χαρακτηρισμός, που ο αλησμόνητος δάσκαλος μου, έδινε στην αφιέρωσή μου. Θυμήθηκα τους ιππότες των Μεσαιωνικών χρόνων, που ήταν γενναίοι και τίμιοι αγωνιστές «υπερασπιστές της χριστιανικής πίστης, των φτωχών και των αδυνάτων... Θυμήθηκα τους Ιππότες στο «Πάρισαλ» στα έργα του Wagner. Θυμήθηκα τα λόγια του Ίψεν στο ωραίο του έργο Μπραντ: «Αρματώσου ψυχή μου και σύρε να σώσεις τους ραγιάδες του Ουρανού...». Τα ίδια λόγια είχε πει παλιότερα ένας μεγάλος ιππότης και προφήτης του Θεού, ο προφήτης Ησαΐας».

Το 1943 κι νδνεψε με εκτέλεση από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής μετά από κήρυξη από τον στο μητροπολιτικό ναό Χαλκίδας, την Τριμάρτυρη, στον εσπερινό της εορτής των Εισοδίων. Καταγγέλθηκε από τους καταδότες ως «αριστερός» και σώθηκε μόνο χάρη στις παρεμβάσεις του προστάτη του επισκόπου Αγαθάγγελου Ξηρουχάκη (εικόνα) και με βάση ένα ιατρικό πιστοποιητικό περί «ψυχικής ασθενείας». Το επόμενο έτος συμμετείχε στα Χανιά στην ίδρυση του Χριστιανικού Σοσιαλιστικού Κόμματος Ελλάδος. Διαπίστωσε όμως σταδιακά ότι μέσα από δρόμους πολιτικής ένταξης, όπως τουλάχιστον αυτή νοείται στην Ελλάδα, είναι πολύ δύσκολο να προέλθει ένας καλύτερος κόσμος. Συνειδητοποίησε παράλληλα ότι, να μην η εκκλησία δεν έχει πολιτικοκοινωνική δύναμη, αλλά μπορεί να εμπνεύσει το ίδιο το ποιμνίο της να πραγματοποιήσει τα κοινωνικά της ιδεώδη.

Γεννήθηκα στο Νεροχώρι Χανίων σε μια αγροτική οικογένεια με 10 παιδιά. Η Κρήτη λευτερώθηκε το 1898, αλλά οι Τούρκοι μένανε ακόμη στις πολιτείες της και κρατούσαν την καλύτερη αγροτική γη, και εγώ μικρό παιδί τους θυμάμαι σαν πηγαίναμε στη χώρα, με άλλους χωριανούς μας. Οι οικονομικές συνθήκες στην Κρήτη είχαν βέβαια βελτιωθεί κάπως με την απελευθέρωσή της, υπήρχαν όμως ακόμη πολλοί φτωχοί και ζητιάνοι που γύριζαν στα χωριά και ζητούσαν Ελεημοσύνη. Τους θυμάμαι μικρό παιδί, που ερχόταν στο σπίτι μας και τα χειμωνιάτικα βράδια, κατά προτίμηση, ήθελαν να κοιμηθούν στον αχυρώνα μας. Ντυμένοι με λιγδερά κουρέλια, κουτσοπόδαροι και κουτσοχέρηδες, άλλοι από ατυχήματα και άλλοι από τραύματα των τελευταίων Κρητικών Επαναστάσεων, μαζεύανε από τα σπίτια των χωριών λάδι, ψωμί και σκορπούσαν συγχρημούς κι ευχές σε πεθαμένους και ζωντανούς».

Το 1953 έγραψε σε μαθητή του στο Ιεροδιδακείο: «Σταθείτε και δείξτε στους ανθρώπους το δρόμο του Θεού. Όχι με το δάκτυλο αλλά με τη ζωή σας και το αίμα σας». Είκοσι χρόνια αργότερα, τον Μάιο του 1971, εν πλήρη δικτατορία, βροντοφώναξε στο μνημόσυνο του μάρτυρα επισκόπου Κισιάμου και Σελίνου Μελησιεδέ: «Όταν οι μισοί Έλληνες γινόμαστε πασάδες και γενίτσαροι κι οι άλλοι μισοί ραγιάδες, αυτό δεν είναι Ελευθερία, αυτό δεν είναι φιλοπατρία, αυτό δεν είναι Ελληνισμός, αυτό δεν είναι Χριστιανισμός». Ακολούθησε η αναγκαστική εξορία του -εκείνος βέβαια αρνήθηκε να την εκλάβει ως τέτοια, την εξέλαβε ως επιστράτευση, όπως και ο τότε Οικουμενικός Πατριάρχης, που την πρότεινε περισσότερο ως μέτρο προστασίας του». Αυτά όμως για μερόπαι. Θα συνεχίσουμε με τον νέο χρόνο.

Ο «μητροπολίτης των διακονιάρηδων» και ο «πάπας των φτωχών»

Είδαμε παραπάνω και θα δούμε και στη συνέχεια μερικά από τα στοιχεία της προοδευτικότητας του μακαριστού Ειρηναίου. Δράττομαι της ευκαιρίας να υπενθυμίσω μερικές από τις αντίστοιχες ενέργειες ενός έρμηνου σημαντικού ανθρώπου, που κινείται στον ίδιο χώρο και με τις ίδιες ευαισθησίες, του πάπα Φραγκίσκου. Σημειώνω επιγραμματικά: συμπάρσταση στους μετανάστες, πολιτικούς και οικονομικούς, και αλληλέλληλες επισκέψεις σε στρατόπεδα κράτησής τους, στην Ιταλία και στη Λέσβο, διορισμός της πρώτης γυναίκας σε υψηλό πόστο στη Σύνοδο των Επισκόπων και διεύρυνσή της στη συνέχεια με άλλες 53, περιβαλλοντική ευαισθησία που εκφράζεται έμπρακτα, παραχώρηση ελευθερίας στους ιερωμένους να ευλογούν τα ομόφυλα ζευγάρια, άνοιγμα και καταδίκη του απόκρυφου κεφαλαίου της παιδεραστίας από καθολικούς ιερείς, δηλώσεις ότι για τη φτώχεια και την ανεργία ευθύνεται η οικονομική δομή της κοινωνίας που

αναζητά εγωιστικά το κέρδος, πλούσιο των ποδιών Σέρβας μουσουλμάνας και δήλωση ότι ο θεός φροντίζει ακόμα και για τους άθεους κ.ά. Ο πάπας Φραγκίσκος παραμένει λιτός, παρουσιάζοντας τον εαυτό του ως απλό επίσκοπο, θυμίζοντας σε πολλά την λιτότητα του Ειρηναίου. Δυστυχώς είναι μεγάλος στην ηλικία και λίγα πράγματα από τα παραπάνω προλαβαίνει να προχωρήσει, αν φυσικά τον αφήσει το εκεί κονκλάβιο...

Αυτοί που έφυγαν κι αυτοί που ήρθαν

Προ καιρού είχα δώσει στον Κώστα Ράλλη τη διπλανή φωτογραφία, που έχω δημοσιεύσει στο βιβλίο «Τα σπήλαια του Ρεθύμνου» κι έχω προβάλει πολλές φορές σε διαλέξεις μου, συχνά με την ταιμιμονάκεια διατύπωση «αυτοί που έφυγαν - αυτοί που ήρθαν». Την είχα τραβήξει μαζί μ' άλλες στο σπήλαιο «Λασιδα» ή «Σωτήρας Χριστός» Καπεδανίων, στο οποίο έχουν αφήσει τις υπογραφές τους τόσο Τουρκοκρήτες κάτοικοι του χωριού όσο και Μικρασιάτες πρόσφυγες που συνέχισαν την κατοίκησή του μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών. Μεταξύ άλλων υπογραφών Τουρκοκρηθινών είχα εντοπίσει εκεί και την υπογραφή της αείμνηστης Αλεξάνδρας Τάταλα-Σκευάκη, όταν είχαν καταφύγει οικογενειακά εκεί κατά τους βομβαρδισμούς της Μάχης της Κρήτης. Σήμερα ο Κ. Ράλλης με πληροφορεί, μέσω των διασυνδέσεών του στην άλλη πλευρά του Αιγαίου, ότι η συγκεκριμένη επιγραφή φέρει τη χρονολογία 4 Μαΐου 1904 και την υπογραφή Ahmed Chalabizadeh (Αχμέτ Χαλαμπαζίδης). Περισσότερα όμως για τις επιγραφές αυτές αλλά και γι' άλλες στα ρεθιμνιώτικα και κρητικά σπήλαια συνολικότερα πιστεύω να έχω την ευκαιρία να παρουσιάσω στο μέλλον. Αν φυσικά η ασεπιλίνη εξακολουθεί να μου παρέχει τον φωτισμό της στα σπήλαια κι αν θα τα καταφέρνω ακόμα να χώνομαι σ' αυτά...

* Ο Χάρης Στρατιάδακας είναι Δρ. Παιδαγωγικής - Ιστορικός Ερευνητής - Συγγραφέας, strharis@yahoo.gr, 283105531